

WPROWADZENIE

W warunkach kryzysu gospodarczego zmieniają się możliwości rozwoju i funkcjonowania podmiotów gospodarczych, instytucji oraz układów przestrzennych, europejskich, krajowych, regionalnych i lokalnych. Wynika to z powiązań funkcjonalnych, jakie w przestrzeni geograficznej wykształciły się między różnorodnymi podmiotami gospodarczymi w oparciu o mikroekonomiczne reguły rozwoju, których skutki z różnym nasileniem zaznaczają się w układach lokalnych i regionalnych, kształtujących się zgodnie z regułami mezoekonomicznymi. Dlatego w układach przestrzennych w latach kryzysu zaznaczają się coraz silniejsze konflikty między podmiotami gospodarczymi, które poprzez reguły konkurencji zmierzają do zdynamizowania swojego rozwoju, i układami regionalnymi, które w coraz mniejszym stopniu mogą wpływać na polepszenie warunków funkcjonowania podmiotów gospodarczych i instytucji oraz koordynacji działań służących podniesieniu atrakcyjności i wzrostowi poziomowi gospodarczego tej skali układów przestrzennych.

Do tej idei nawiązują publikacje zawarte w niniejszym tomie. W różnym zakresie i z różnych punktów widzenia omawiają one przemiany struktur regionalnych w warunkach kryzysu gospodarczego. Przykładowe studia ukazują, iż kryzys gospodarczy w różnym zakresie wpłynął na poziom rozwoju wybranych układów regionalnych w Polsce. Ważną rolę w osłabieniu skutków kryzysu i możliwości pobudzania wzrostu gospodarczego tych układów powinna odgrywać polityka regionalna, na którą znaczący wpływ wywierają kierunki przemian gospodarki europejskiej i krajowej. Wydaje się, że przykłady studiów, zwłaszcza z Polski Południowo-Wschodniej, przybliżają tę złożoną problematykę i mogą stanowić punkt wyjścia do podejmowania decyzji w zakresie kształtowania ich racjonalnych kierunków przemian. W tym nurcie badawczym znajduje się praca B. Rubachy. Autorka dokonała analizy wpływu światowych procesów ekonomicznych na wytyczanie nowych kierunków polityki regionalnej. Ma to szczególne znaczenie wobec faktu, że baza ekonomiczna poszczególnych układów regionalnych w różnym stopniu zareagowała na przemiany strukturalne będące efektem impulsów płynących z otoczenia światowego. W procesie rozwoju społecznego, zmierzającego do kształtowania gospodarki informacyjnej, mniejszą rolę do tej pory przypisywano procesom industrialnym. W świetle obserwacji współczesnych tendencji rozwojowych pojawia się pogląd o konieczności reindustrializacji, która powinna stanowić nowy impuls w zakresie kształtowania struktur regionalnych. Do problematyki tej nawiązują M. Ulbrych oraz A. Burnasov, M. Ilyushkina, Y. Kovalev i A. Stepanov. Znajduje to odzwierciedlenie w zmianie struktur zatrudnienia w nowoczesnym przemyśle i usługach w europejskich układach regionalnych (M. Markowska, A. Sokołowski, D. Strahl) oraz zmianach poziomu rozwoju społeczno-gospodarczego w Polsce i kształtowaniu gospodarki innowacyjnej

(J. Dominiak). Dobrymi przykładami zachowań układów regionalnych w warunkach kryzysu są studia poświęcone potencjałowi rozwojowemu województwa podkarpackiego (J. Bański, K. Czapiewski, M. Mazur), konsekwencjom zmian na rynku pracy województwa śląskiego (F. Kłosowski) oraz zależności między rozwojem sektora małych i średnich przedsiębiorstw a regionalnym potencjałem innowacyjnym w południowej Polsce (M. Kosała, K. Wach). Zasoby kapitału ludzkiego w układach regionalnych stwarzają korzystne warunki dla działalności produkcyjnej i usługowej korporacji zaawansowanych technologii, które wpływają na przemiany układów regionalnych, czego przykładem jest oddziaływanie Krakowskiego Parku Technologicznego na rozwój województwa małopolskiego (J. Pach). Warunki kryzysowe zmieniają także funkcjonowanie układów subregionalnych, co obrazuje funkcjonowanie rzeszowskiego obszaru metropolitalnego (A. Łuków), a także transformacja struktur przemysłowych Bielska-Białej (A. Haczek). Kryzys gospodarczy oddziałuje także na układy regionalne innych krajów – by wspomnieć tylko o przemianach układów społeczno-gospodarczych w regionach zamorskich Francji (S. Dorocki, P. Brzegowy) i regionach Ukrainy (A. Kuzyshyn) oraz zmiany strukturalne przemysłu w Stambule (K. Temurçin, Y. Aldirmaz).

Mamy nadzieję, że zaprezentowane tu przykładowe studia otwierają nowe problemy badawcze, odnoszące się do przemian w układach regionalnych i lokalnych, które charakteryzują się odmienną bazą ekonomiczną. Wydaje się bowiem, że prace takie mają obok wartości naukowej duże znaczenie aplikacyjne, pozwalające na weryfikację i dostosowanie strategii rozwoju do współczesnych warunków kryzysu gospodarczego oraz zarysowania możliwości przebudowy bazy ekonomicznej w fazie wychodzenia z kryzysu.

Pragniemy nadmienić, że otwieramy łamy naszego czasopisma na prezentację nowych osiągnięć badawczych w zakresie przemian struktur różnej skali układów przestrzennych, dokonujących się w wyniku kryzysu gospodarczego.

Zbigniew Ziolo, Tomasz Rachwał